

Nota Seniorenbeleid
gemeente Valkenswaard 2010

Inhoudsopgave

	Voorwoord	1
	Samenvatting en leeswijzer	2
1.	Inleiding en aanleiding	3
2.	Visie op het integraal seniorenbeleid	5
	2.1 <i>Rechten en verantwoordelijkheden van senioren</i>	5
	2.2 <i>Aansluiting op de Welzijnsvisie Valkenswaard 2008</i>	6
	2.3 <i>Uitgangspunten voor beleid</i>	8
	2.4 <i>De visie in relatie tot toekomstscenario's</i>	9
3.	Ontwikkelingen op het gebied van senioren(beleid)	10
	3.1 <i>Landelijke wetgeving en ontwikkelingen</i>	10
	3.2 <i>Provinciale ontwikkelingen</i>	11
	3.3 <i>Lokale ontwikkelingen</i>	11
	3.4 <i>Organisatie en betrokkenheid van senioren</i>	12
	3.5 <i>De rol van het SeniorenBelang Valkenswaard</i>	12
4.	Gewenste situatie – toetsingskader seniorenbeleid in thema's	13
	4.1 <i>Wonen</i>	13
	4.2 <i>Zorg</i>	13
	4.3 <i>Welzijn</i>	13
	4.4 <i>Dienstverlening & infrastructuur</i>	14
	4.5 <i>Communicatie en informatie, beeldvorming & bejegening</i>	14
5.	Suggesties voor uitvoeringsprogramma's	15
Bijlage 1:	Sociale kaart Valkenswaard	16
Bijlage 2:	Rechten en verantwoordelijkheden van senioren	19
Bijlage 3:	Prestatievelden Wmo	22

Voorwoord

Voordat we inhoudelijk ingaan op het seniorenbeleid, is het van belang te constateren dat op 1 januari 2007 – dus tien jaar na de totstandkoming van de vorige gemeentelijke Nota seniorenbeleid – een geheel nieuw wettelijk beleidskader in werking is getreden met de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

De vraag is echter of dat ook wezenlijke verschillen heeft opgeleverd in de *uitwerking* van dat beleid, als we die vergelijken met de uitwerking van het seniorenbeleid op basis van de uitgangspunten zoals geformuleerd in onder meer de Nota Seniorenbeleid 1997 en het rapport ‘Valkenswaard langs de Meetlat’ uit 2004. Om die reden lijkt de betiteling ‘nieuw beleid’ niet geheel gerechtvaardigd. Beter is het wellicht te spreken over een actualisatie, een aanscherping van bestaand beleid en een hernieuwde impuls tot de daadwerkelijke uitvoering daarvan. We komen daar nader op terug in paragraaf 3.1: landelijke ontwikkelingen.

Het rapport ‘Valkenswaard langs de meetlat’ heeft mede als uitgangspunt gediend voor het beleidsstuk dat nu voorligt en dat geldt eveneens, zij het in mindere mate, voor het toetsingsinstrument voor ouderenbeleid ‘Zilveren Piketpalen’, in 2006 uitgebracht door de Stichting Verenigde Bonden Overleg Brabant (VBOB). Andere wezenlijke documenten zijn de Welzijnsvisie Valkenswaard 2008 en het Wmo Meerjarenplan 2010-2013.

Voor de totstandkoming van dit document is ook de inbreng vanuit ‘het veld’ onmisbaar geweest. Wezenlijke bijdragen zijn ontleend aan het periodiek overleg met de vertegenwoordiging van het SeniorenBelang Valkenswaard. Ook de consultatie van de Wmo Adviescommissie Vraagzijde en haar evenknie aan de Aanbodzijde heeft waardevolle inzichten opgeleverd.

Ten slotte vermelden we in dit verband de bijeenkomst met zorgaanbieders in het kader van het Lokaal Gezondheidsbeleid gemeente Valkenswaard (op 15 juni 2009), die ons meer inzicht heeft verschaft in de sterkere en zwakkere zijden van het gemeentelijk seniorenbeleid en de feitelijke uitwerking daarvan tot op dat moment.

Samenvatting en leeswijzer

Samenleven betekent zorgzaam en respectvol met elkaar leven. Het betekent solidariteit tussen jong en oud, rijk en arm, ziek en gezond, afhankelijk en onafhankelijk. De samenleving vraagt van iedereen een investering, ook van senioren. De rechten en verantwoordelijkheden openen de weg naar verdere ontplooiing en maatschappelijke participatie van senioren. Rechten brengen ook verantwoordelijkheden met zich mee en veronderstellen een op de medemens en de gemeenschap gerichte houding. Vanuit dat standpunt is het seniorenbeleid van de gemeente Valkenswaard vormgegeven.

In deze ‘actualisatienota’ zijn de uitgangspunten van beleid nog eens op een rijtje gezet. We hebben aanbevelingen, toets- en actiepunten weergegeven, zoals die zijn voortgekomen uit eerdere beleidstrajecten. Daarmee hebben we een basis gecreëerd voor de uitvoering van het seniorenbeleid in de komende periode.

Hoe dit beleidsstuk te lezen? De scheiding tussen beleidsnota en uitvoeringsnota’s

Aanvankelijk lag het in de bedoeling om deze beleidsnota af te leveren met inbegrip van een ‘compleet’ uitvoeringsprogramma inclusief financiële kaders. Uiteindelijk is echter gekozen voor een afwijkende werkwijze, die een scheiding aanbrengt tussen onderhavige beleidsnota en de uitvoeringsnota’s die in een later stadium het licht zullen zien.

Kort gezegd houdt het in, dat in eerste instantie deze nota als een algemene, kaderstellende beleidsnota via de gebruikelijke (inspraak)procedures ter vaststelling zal worden aangeboden aan de gemeenteraad. Vervolgens, maar ook al gedurende de te volgen procedures, wordt gewerkt aan het uitvoeringsprogramma. En dat is dus de reden waarom het deze nota ontbreekt aan ‘concreetheid’ en specifiek geformuleerde actiepunten. Als uitvloeisel daarvan zij opgemerkt, dat het SMART formuleren van doelstellingen van beleidsuitvoering ook in een later stadium aan de orde is. Voor alle duidelijkheid: SMART = Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden.

Het grote voordeel van deze werkwijze is dat de uitvoering kan worden vormgegeven in jaarlijkse ‘beheerbare’ uitvoeringsprogramma’s. Dat biedt de beste kansen om, conform de uitdrukkelijke wens van betrokken partijen, jaarlijks de uitvoering te monitoren en bij te sturen waar nodig (cf. het streven naar SMART formuleren). Het komt, kortom, ten goede aan de gewenste slagvaardigheid en daarmee aan de kwaliteit.

Deze werkwijze doet bovendien recht aan de wens van de directe gesprekspartner van de gemeente bij de totstandkoming van het seniorenbeleid (in casu het SeniorenBelang Valkenswaard) om eerst een gedragen beleidsnota te formuleren en pas daarna, of waar mogelijk parallel daaraan, de uitvoering te ontwikkelen.

1. Inleiding en aanleiding

De Nederlandse samenleving vergrijst, ontgroent, verkleurt en wordt individualistischer. De levensverwachting van mensen is toegenomen. Dat leidt in combinatie met de naoorlogse geboortegolf tot een groeiend aantal senioren in Europa. Ook het aantal allochtone senioren groeit. De laatste decennia worden per ouderpaar minder kinderen geboren en neemt als gevolg daarvan de beroepsbevolking, het percentage mensen tussen 15 en 65 jaar, verhoudingsgewijs af. Vanwege de veranderende demografische samenstelling is aandacht voor de maatschappelijke positie van senioren wenselijk.

Zo is het ook in de gemeente Valkenswaard. Valkenswaard is zelfs één van de meest vergrijzende gemeenten van Nederland. Om de begrippen ontgroening en vergrijzing, die in Valkenswaard zo nadrukkelijk opgeld doen, te illustreren, schetsen we hieronder de huidige bevolkingssamenstelling, de prognoses voor de komende jaren en de getalsmatige verhouding tussen leeftijdsgroepen (groene en grijze druk). We zetten daarbij de gemeente Valkenswaard af tegen enkele gemeenten in de regio.

Gemeente	Inwoners 1-1-2008	Prognose 2015	Prognose 2020	Prognose 2040	Groene druk ¹	Grijze druk ²
Valkenswaard	30.867	30.419	29.922	28.825	36,4	29,7
Eindhoven	210.333	214.989	218.926	236.255	32,8	24,6
Waalre	16.695	16.500	16.342	17.615	45,5	34,5
Bergeijk	18.099	17.909	17.629	15.505	42,8	26,0
Cranendonck	20.263	19.491	19.184	16.300	37,0	26,2
Heeze-Leende	15.133	15.496	15.549	12.960	41,4	31,0
Veldhoven	43.056	43.012	42.914	42.605	38,9	25,8
Bladel	19.114	19.120	18.721	15.655	41,4	24,2
Eersel	18.072	17.846	17.835	16.300	42,0	28,3

Bronnen:

- 'Sociaal-economische kerncijfers 2009', Provincie Noord-Brabant.
- 'Bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2008', Provincie Noord-Brabant.

¹ = de verhouding tussen het aantal personen tot 20 jaar en het aantal personen van 20 tot 65 jaar

² = de verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar en ouder en het aantal personen van 20 tot 65 jaar

Zonder hier bovenstaande cijfers diepgravend te gaan analyseren, kunnen we er wel in één oogopslag een paar constatering aan ontleen. In de eerste plaats geven de prognoses aan dat de Valkenswaardse bevolking bij ongewijzigd beleid zal krimpen. In de komende tien jaar leveren we een kleine 1000 inwoners in. In 2040 hebben we, bij ongewijzigd beleid en als de huidige trend zich voortzet, naar verwachting ruim 2000 inwoners minder dan nu. Daarmee wil uiteraard niet gezegd zijn dat een beleid dat is gericht op bevolkingskrimp ook 'tot in eeuwige dagen' actueel zal zijn. Er kan immers weer een kentering optreden en zodra dat het geval is, zal het beleid opnieuw tegen het licht moeten worden gehouden. Echter, naar verwachting treedt een eventuele kentering niet op binnen enkele jaren.

Verder valt op dat in Valkenswaard de groene druk relatief laag is (36,4). Dat betekent dat de groep inwoners tot 20 jaar klein is. Binnen de omliggende gemeenten is de groene druk alleen in Eindhoven nog lager.

De grijze druk daarentegen is in Valkenswaard relatief hoog (29,7). Alleen in Waalre en Heeze-Leende is hij hoger, maar die twee gemeenten hebben het voordeel dat zij een hoge groene druk noteren. Eenvoudig gezegd hebben zij dus wel meer ouderen dan Valkenswaard, maar ook beduidend meer jeugd.

De Valkenswaardse combinatie van lage groene druk en hoge grijze druk rechtvaardigt een beleid dat, met name in de uitvoering, recht doet aan de positie van senioren en de specifieke mogelijkheden en problematiek die daarmee samenhangen.

Vergelijkbare gegevens zijn ook terug te vinden in het rapport 'Valkenswaard langs de meetlat' (pag. 25) en de WOONvisie (pag. 25, 26).

2. Visie op het integraal seniorenbeleid

De inkomenspositie, het opleidingsniveau en de leefsituatie van senioren lopen sterk uiteen. De standaardlevensloop van leren, werken en pensionering die voor mannen gold en de levensloop van leren en zorgen die voor vrouwen gebruikelijk was, maken plaats voor een minder eenduidig patroon. Senioren blijven als gevolg van de verbeterde levensomstandigheden vaker langer gezond, ook op hoge leeftijd. De termen 'vaker' en 'langer' houden een slag om de arm, want enige nuancering is hier op zijn plaats: door toename van de zogeheten 'welvaartsziekten' vertoont het sterftcijfer in de doelgroep een stijgende tendens.

Verder is het zo dat door de toegenomen levensverwachting en de vergrijzing van de bevolking ook het aantal kwetsbare senioren in relatieve zin toeneemt. Senioren kunnen beperkingen ondervinden, waardoor ze de regie over hun leven (dreigen te) verliezen. Ouder worden vereist aanpassing aan veranderende omstandigheden en het leren benutten van praktische oplossingen. Het is van belang om verlies van zelfredzaamheid zo veel mogelijk te voorkomen en de kwaliteit van leven in alle levensfasen te behouden.

Natuurlijk bestaat er geen absolute waarheid als het gaat om de te verwachten positie van senioren in de samenleving. Hoe kwetsbaar ze nu wel of niet zijn of worden en welke groepen senioren dat dan precies betreft, is aan discussie onderhevig.

Naar de mening van prof. dr. Jan Latten, hoogleraar demografie aan de Universiteit van Amsterdam, 'worden [senioren] een machtsfactor van jewelste. De eerste lichtung 'power koppels' – tweeverdieners en hoger opgeleiden – gaat nu met pensioen. Zij bouwen steeds meer vermogen op en geven het gemakkelijker uit dan senioren vroeger deden en dat is goed voor de economie. Ouderen zijn allang niet meer zielig. De ouderen hebben twee keer zoveel vermogen als dertigers'. Latten voegt daar overigens wel aan toe: 'Helaas zijn er ook 'verliezers': vooral de lager betaalden, die met een schamel aanvullend pensioen en AOW (vaak allochtonen; geen volledige AOW) de ouderdom tegemoet treden'.

De redenering van Latten is noch een bewijs voor het één, noch een bewijs voor het ander. Hij geeft slechts een differentiatie aan: er is geen enkele reden om de noodklok te luiden voor de gehele categorie senioren. Veel senioren redden zich uitstekend en hebben het helemaal niet moeilijk, zeker niet in sociaal-economisch opzicht, maar daar staat tegenover dat een aanzienlijke groep senioren veel minder onafhankelijk en zelfredzaam is dan de 'power koppels' waar Latten over spreekt.

2.1 Rechten en verantwoordelijkheden van senioren

Rechten

Bestaanszekerheid, bescherming van het leefmilieu, de beschikbaarheid en de toegankelijkheid van zorgvoorzieningen, woongelegenheden, het recht op maatschappelijke en culturele ontplooiing, vrijetijdsbesteding en onderwijs zijn sociale grondrechten die op iedereen van toepassing zijn. De standaarden die zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de internationale convenanten over mensenrechten hebben eveneens betrekking op alle bevolkingsgroepen.

Deze fundamentele rechten van de mens blijven uiteraard bij het ouder worden van kracht en gelden onverminderd voor de oudste en meest kwetsbare groep senioren en voor senioren die beperkt zijn in hun functioneren. Het Internationale Actieplan over vergrijzing van de Verenigde Naties (Madrid, 2002) is eveneens op senioren in Europa van toepassing. (Handvest senioren PCOB)

Er is geen enkel juridisch statuut, specifiek met het oog op senioren. Zij zijn dus volwaardige burgers, die met respect voor hun rechten bejegend dienen te worden. Duidelijk is wel dat ouderen andere problemen (kunnen) hebben dan jongeren. Daarom verdienen bepaalde rechtsregels voor hen bijzondere aandacht.

Verantwoordelijkheden

Senioren hebben niet alleen rechten, maar ook verantwoordelijkheden. Zij hebben een verantwoordelijkheid ten opzichte van de samenleving als geheel en voor de generaties na hen. Niet, uiteraard, een verantwoordelijkheid in de betekenis van ‘sociaal-economische kartrekker’: men kan immers bezwaarlijk van de senioren verlangen dat zij tot het einde der dagen de functie blijven vervullen die zij al vervulden toen zij pakweg een generatie jonger waren.

De verantwoordelijkheden waarop we hier doelen hebben met name betrekking op het beschikbaar houden – liever nog: actief beschikbaar stellen – van de kennis en (levens)ervaring die zij uit hoofde van hun ‘seniorchap’ nu eenmaal te bieden hebben. Met het inbrengen van die kennis en ervaring kunnen zij een buitengewoon productieve bijdrage leveren aan de samenleving. Op welke manier dat kan en zal gebeuren wordt uitgewerkt in de op deze beleidsnota volgende uitvoeringsnota(s).

Hierbij past een langere actieve levensfase, zowel in betaalde arbeid als in vrijwilligerswerk en informele zorg. Positieve beeldvorming over senioren is van belang, omdat de manier waarop de samenleving tegen ouder worden aankijkt mede bepalend is voor de bejegening van senioren en voor hun mogelijkheden tot maatschappelijke participatie. Bijdragen aan die positieve beeldvorming kunnen – misschien beter: moeten – worden geleverd in opvoeding en educatie.

Zelfredzaamheid

Het is goed dat het streven erop gericht is om senioren langer zelfredzaam te laten zijn – en eveneens dat de senioren dat ook zelf willen. Dit dient in onze visie behouden en waar mogelijk zelfs gestimuleerd te worden. Er zullen echter ook senioren zijn die niet zelfredzaam kunnen zijn en zorg en bescherming nodig hebben. Het is gezien de demografische ontwikkelingen waarschijnlijk dat deze groep in de gemeente Valkenswaard (relatief) zal groeien.

In onze visie is het wenselijk dat de eerste tekenen van afnemende zelfredzaamheid door de directe omgeving van de betrokkene opgevangen worden (mantelzorg). Dit gebeurt in de meeste gevallen op natuurlijke wijze. Als dat geen soelaas meer biedt of als de betrokkene niet beschikt over deze mogelijkheden tot mantelzorg, komen hulp, zorg en/of dienstverlening door derden in beeld. Dit kan variëren van vrijwilligerswerk – waarbij men zich kan afvragen of dat voldoende continuïteit biedt – tot professionele (in de zin van betaalde) hulp. Deze hulp kan in de thuissituatie geboden worden; dat is het meest wenselijk zolang het mogelijk is en de senior zelf dat wil. Ook kan hulp geboden worden in de vorm van deeltijdzorg of -opvang. In het uiterste geval zijn er mogelijkheden tot (tijdelijke) intramurale zorg.

2.2 Aansluiting op de Welzijnsvisie Valkenswaard 2008

Het bovenstaande past ook binnen de Welzijnsvisie Valkenswaard 2008:

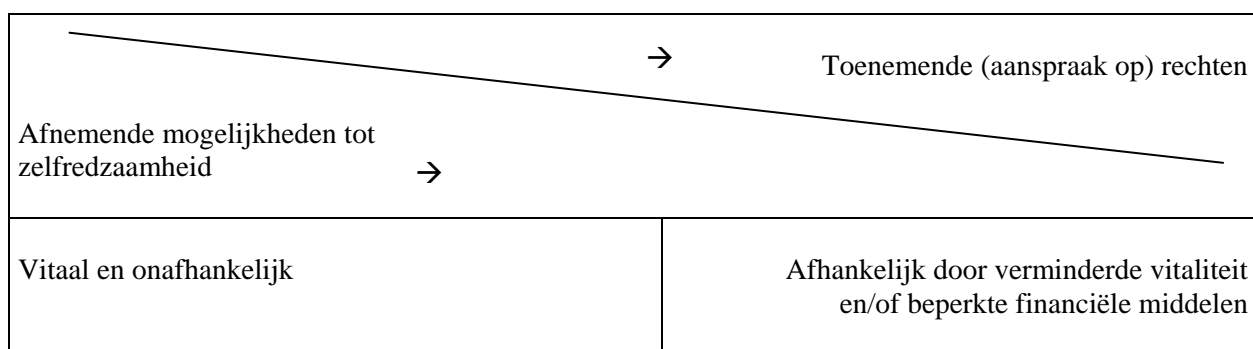
‘De levendige sociale netwerken zorgen voor een stevig sociaal fundament, waar iedereen aan kan meedoen. Inwoners zijn niet alleen actief betrokken bij de eigen leefomgeving, maar ook bij de bredere samenleving; ook hier doet iedereen mee.

De inwoners kunnen, ook als de zorgbehoeften stijgen, zo lang mogelijk in hun woning in de wijk blijven wonen. De inwoners worden gefaciliteerd om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven en regie te voeren over hun eigen leven en weten de weg te vinden naar waar ze voor hulp en ondersteuning terecht kunnen en kunnen daar vervolgens ook voldoende gebruik van maken. Inwoners die hier niet toe in staat zijn, worden actief opgezocht om de juiste ondersteuning te kunnen ontvangen.

De voorzieningen waarop aanspraak wordt gemaakt dienen betaalbaar, houdbaar, vraaggericht en toegankelijk te zijn. Verder dienen ze samenhangend te zijn. De gemeente wil aanbieders van 'welzijnsproducten' ondersteunen door de regierol op zich te nemen'.

Het is duidelijk dat hier politieke keuzes dienen te worden gemaakt. Ervan uitgaande dat de vergrijzingsproblematiek wordt erkend, dienen voor de bestrijding daarvan middelen te worden vrijgemaakt en wel in structurele zin. Dat wil zeggen: met een open oog voor toekomstige ontwikkelingen, want vergrijzing is – in elk geval de komende jaren – niet 'stationair', maar een voortschrijdend proces: vergrijzing neemt toe. In schema ziet de visie er als volgt uit:

Verschuiving van verantwoordelijkheden en rechten van senioren in schema

Opbouw van de visie in schema

Mate van zelfredzaamheid	Woonsituatie	Zorg en dienstverlening
Compleet zelfredzaam	Thuiswonend	Geen zorg en dienstverlening.
Nagenoeg zelfredzaam	Thuiswonend	Opvang door mantelzorg in directe omgeving en/of klein pakket zorg en dienstverlening.
Minder zelfredzaam	Thuiswonend of deeltijdopname intramurale instelling of woon-tussenvoorziening (zorgwoning, aanleun- of inleun-woning).	Groter pakket zorg en dienstverlening thuis of in woontussenvoorziening (hulp in de vorm van mantelzorg).
Niet zelfredzaam	Thuiswonend of deeltijdopname intramurale instelling of woon-tussenvoorziening zoals zorgwoning, aanleun- of inleun-woning. Intramuraal	Complete overname zorg en dienstverlening (hulp in de vorm van mantelzorg). Complete overname zorg en dienstverlening door verpleeg- of verzorgingshuis.

2.3 Uitgangspunten voor beleid

Aan de visie worden de uitgangspunten voor beleid ontleend:

1. beeldvorming over senioren is bepalend voor de toekomst. Het beeld van ‘oud = afgeschreven en een maatschappelijke last’ dient plaats te maken voor een reëel beeld van ‘oud = mogelijkheden en maatschappelijke meerwaarde’.
2. senioren moeten actief betrokken worden en blijven bij beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en beleidsevaluatie. Hierdoor zullen ze ook eerder bereid zijn eigen verantwoordelijkheid te dragen.
3. binnen de grote groep senioren is sprake van een dreigende tweedeling: aan de ene kant een grote groep senioren die goed opgeleid, gezond, actief, zelfredzaam en ondernemend is en aan de andere kant een groep senioren waarvoor dit niet als vanzelfsprekend geldt. Juist die kwetsbare groep verdient bijzondere aandacht.
4. er moet aandacht en inhoud worden gegeven aan de wensen en behoeften van kwetsbare burgers, zodat ook deze inwoners van Valkenswaard als volwaardige burgers kunnen wonen, werken, leven en recreëren.
5. het is van belang inhoud te geven aan de solidariteit tussen generaties. Er is behoefte aan een adequate sociale structuur, waarin jongeren en senioren zich volwaardige burgers weten. Investeren in preventief en proactief beleid zal op den duur winst opleveren en bijdragen aan het beheersen van kosten op de terreinen van zorg, wonen, welzijns- en dienstverleningsfuncties. Juist die laatste twee zijn in het kader van preventie van groot belang.
6. activeren betekent in diverse opzichten ook investeren. Uitgangspunt is burgers te stimuleren te blijven leren en te blijven investeren in zichzelf. Dit betekent dat wanneer een grotere maatschappelijke inzet van senioren verlangd wordt, die inzet ook aantrekkelijk moet worden gemaakt. Burgers, en in het bijzonder senioren, moeten ‘verleid’ worden zich in te zetten. Mogelijkheden voor scholing en educatie moeten worden geboden en informatietrajecten dienen uitgezet te worden die de voordelen en het plezier van maatschappelijke activiteiten laten zien. Ook investeren in mogelijkheden tot het leggen van contact is van belang.
(Bron: De vergrijzende samenleving als opdracht)
7. senioren behouden zo lang mogelijk hun zelfstandigheid en blijven dus ook zo lang mogelijk zelfstandig wonen. Het is van belang om waar mogelijk ‘segregatie’ tegen te gaan. Spreiding verdient de voorkeur. Als er al sprake zou ‘moeten’ zijn van concentratie, dan op een zo laag mogelijk niveau. Dat wil zeggen: liever op wooneenhedeniveau dan op straatniveau, liever op straatniveau dan op buurtniveau, liever op buurtniveau dan op wijkniveau.
Een aantekening hierbij: de meningen hierover lopen uiteen, zowel onder senioren onderling als binnen het betreffende ‘maatschappelijke veld’. Het samenbrengen van verschillende generaties in gezamenlijke woonvormen kan uitstekend werken, maar garanties daarvoor zijn er niet; er zijn ook voorbeelden van het tegendeel. Dat samenbrengen mag dus ook geen opgelegd pandoer zijn, maar het is wel van belang de kansen te benutten als die zich aandienen.
8. voorkomen is beter dan genezen. Vroegtijdige signalering en preventieve acties bevorderen de zelfstandigheid en betrokkenheid.
(Bron: Valkenswaard langs de meetlat, 2004)

2.4 De visie in relatie tot toekomstscenario's

Het Brabants Kenniscentrum Senioren presenteert vier toekomstscenario's. Het zijn geen scenario's waarin op basis van harde cijfers voorspellingen over de toekomst worden gedaan, maar het zijn vergezichten die het bureau Future Consult heeft ingekleurd tot vier uitersten aan de hand van gedachten van landelijke en Brabantse prominenten over de toekomst.

Scenario 1: Een samenleving zonder leeftijdsgrenzen

Een samenleving zonder leeftijdsgrenzen: iedereen leeft met elkaar en probeert elkaar zoveel mogelijk te helpen. De overheid kan zich terugtrekken en zich concentreren op die doelgroepen die het echt nodig hebben. Alle burgers nemen hun verantwoordelijkheid om elkaar te helpen waar nodig.

Scenario 2: Senioren op een voetstuk

Senioren worden op een voetstuk geplaatst. Er ontstaan complete senioredorpen. De senioren zullen de overhand krijgen en de jonge mensen moeten gaan helpen.

Scenario 3: Ieder voor zich

Ieder voor zich. Niemand die elkaar nog helpt, het vertrouwen in de overheid is weg en goede zorg is alleen nog mogelijk voor de mensen die er de financiële middelen voor hebben.

Scenario 4: De vitalen bepalen

De vitalen regelen de zaken goed voor zichzelf en zijn niet meer bereid mensen met beperkingen en een handicap te ondersteunen, met als gevolg dat deze doelgroep buiten de boot valt en wegwijnt achter de geraniums.

De scenario's 2, 3 en 4 zijn onwenselijk en dienen te worden voorkomen. Scenario 1, bij uitstek het scenario dat past binnen de doelstellingen van de Wmo, zal tot ieders verbeelding spreken en als het meest gewenste scenario gelden, maar het is niet vanzelfsprekend dat het realiseren van dat scenario 'zomaar' zal slagen. De toekomst is geen onveranderlijk, vaststaand gegeven dat simpelweg door het verstrijken van de tijd dichterbij wordt gebracht. Er zijn beleidsinitiatieven nodig om de gewenste situatie binnen bereik te brengen en ongewenste ontwikkelingen en verhoudingen tegen te gaan.

Zoals in het begin van deze paragraaf al aangegeven, kunnen de vier scenario's worden beschouwd als 'vergezichten', als vier uitersten op de schalen van maatschappelijke betrokkenheid en sociale samenhang. Die sociale samenhang, dat is precies waar het over gaat. 'De maatschappij' kan niet naar behoren functioneren als de samenhang ontbreekt. Niemand is gebaat bij een dorp vol *einzelgängers*. Maar aan die samenhang en maatschappelijke betrokkenheid moet gewerkt worden, want vanzelfsprekend zijn ze allerminst.

3. Ontwikkelingen op het gebied van senioren(beleid)

3.1 Landelijke wetgeving en ontwikkelingen

In de Nota 'Mensen, Wensen, Wonen' (nota Wonen) staan de kernopgaven voor het wonen beschreven:

- vergroten van de zeggenschap over de woning en de woonomgeving.
- kansen scheppen voor mensen in kwetsbare posities.
- bevorderen van wonen en zorg op maat.
- verbeteren van de stedelijke woonkwaliteit.
- tegemoet komen aan groene woonwensen.

Op 1 januari 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in werking getreden. In de Wmo komen de volgende wetten samen:

- de Welzijnswet
- de Wet Voorzieningen Gehandicapten (WVG)
- een aantal subsidieregelingen uit de AWBZ (o.a. mantelondersteuning, diensten bij wonen met zorg)
- de Huishoudelijke Verzorging uit de AWBZ
- de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ)

In de Wmo heeft de rijksoverheid aangegeven drie doelstellingen te willen bereiken:

- herstellen van de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van de burgers en de leefbaarheid van de woonomgeving.
- burgers zo lang mogelijk zelfstandig laten functioneren.
- betaalbaar houden van de zorg, zodat burgers minder snel een beroep doen op de AWBZ.

Landelijk beleid is steeds meer gericht op participatie van inwoners en burgers naar vermogen. Dat betekent dat wordt uitgegaan van wat iemand nog wel kan in plaats van wat iemand niet kan. De Wmo beoogt meer samenhang te bewerkstelligen in de ondersteuning voor de burger. Zo kan iedereen straks bij één loket terecht met vragen over ondersteuning. Bovendien betreft de gemeente de burgers bij het ontwikkelen van het gemeentelijke Wmo-beleid. Participatie is van groot belang. Niettemin berust de regierol bij de gemeente op de samenhangende terreinen van wonen, welzijn en zorg.

Hoewel de gemeenten verantwoording moeten afleggen aan de eigen inwoners, zijn er kaders opgesteld waar de gemeente beleid op moet formuleren. Deze kaders worden 'prestatievelden' genoemd. De Wmo bepaalt dat gemeenten hun beleid op deze prestatievelden moet vastleggen in een beleidsplan. Dit plan stelt de gemeente één keer in de vier jaar op. Er zijn negen prestatievelden waarop de gemeente haar regierol moet inzetten. Zie daarvoor bijlage 3.

We komen even terug op de opmerkingen in het voorwoord met betrekking tot de invoering van de Wmo en de consequenties voor het beleid. De grondslagen voor het beleid zijn gewijzigd: er is een geheel nieuw wettelijk kader, dat ook tot uitdrukking komt in doelgroepbepaling en doelstellingen. Echter, voor de *uitwerking* zijn de consequenties relatief gering. Simpel gesteld: een voorziening is een voorziening, een woonservicezone is een woonservicezone. Het maakt voor het uiteindelijke resultaat niet zo heel veel uit welk wettelijk kader eraan ten grondslag ligt.

3.2 Provinciale ontwikkelingen

De Provincie Noord-Brabant heeft in het kader van het project ‘Vitaal Grijs’ een initiatief genomen om binnen alle gemeenten het project ‘Is uw gemeente Seniorenproof’ te starten. De provincie, de gemeente Valkenswaard, destijds stichting Senioren Beraad Valkenswaard (SBV) en stichting Paladijn hebben ter uitvoering van het project een convenant gesloten. Om het project op te starten zijn zeven bijeenkomsten georganiseerd, waaraan ongeveer 1500 senioren hebben deelgenomen.

Valkenswaard werd opgedeeld in vier gebieden: Valkenswaard-West, Valkenswaard-Oost, Borkel en Schaft en Dommelen. Uit deze grote groep senioren zijn uiteindelijk vier werkgroepen met ruim vijftig senioren afgevaardigd, die het rapport ‘Valkenswaard langs de meetlat’ hebben geschreven. ‘Valkenswaard langs de meetlat’ is een rapport waarin alle knelpunten, wensen en aanbevelingen van de betrokken senioren over hun gemeente zijn opgenomen. Deze knelpunten zijn verdeeld per gebied en per onderwerp (onder meer wonen, zorg, welzijn, dienstverlening en veiligheid).

Hoewel uitvoering is gegeven aan een groot aantal aanbevelingen en/of die aanbevelingen in uiteenlopende beleidsnota’s en projecten zijn of worden meegenomen, is de implementatie nog verre van compleet. Het voorliggende beleidsstuk beoogt daaraan een nieuwe impuls te geven.

Maar er zijn meer provinciale ontwikkelingen dan alleen ‘Vitaal Grijs’. Zo worden momenteel verspreid over de provincie zogeheten RDO’s gevormd (RDO = Regionaal Dementie Orgaan). De RDO’s hebben tot taak ondersteuning te bieden aan mensen met dementie en de mensen in hun directe omgeving. Met name wordt ingezet op het transparant en toegankelijk maken van het bestaande aanbod en het ontwikkelen van ontmoetingsmogelijkheden ter bevordering van sociale contacten.

Verder zijn diverse zorgprojecten gestart ter bevordering van de implementatie van techniek en ICT in de zorg. De ontwikkeling van domotica is daar een voorbeeld van – niet alleen voor de zorg, maar met name ook ten behoeve van het langer zelfstandig laten wonen van senioren.

3.3 Lokale ontwikkelingen

In de gemeente Valkenswaard lopen tal van projecten ten behoeve van senioren. Hieronder geven we daarvan een beknopte opsomming.

Op het gebied van wonen lopen projecten als ‘Wijken met een Accent’, waarbij diverse organisaties betrokken zijn. Maatschappelijk Werk Dommelregio (MWD) geldt, samen met de gemeente, als kartrekker voor zowel het Verbetersteam en het Woonoverlastteam. Ook de zorgprojecten ‘Veilig op leeftijd’ (vergroten van sociale weerbaarheid van ouderen) en ‘Lekker bewegen zonder zorgen’ (vermindering van spanningsklachten) zijn vanuit MWD geïnitieerd. Verder houdt MWD zich bezig met psychosociale hulpverlening. Er zijn cursussen en ondersteuningsgroepen voor mantelzorgers, verwerkingsgroepen op het gebied van rouw en scheiding en budgetteringscursussen.

Op het beleidsterrein wonen is uiteraard ook een voorname rol weggelegd voor de wooncorporaties (Woningbelang, Woonbedrijf). Zij zijn met name betrokken bij zaken als woningaanpassingen, levensloopbestendig bouwen en het verbeteren van de toegankelijk van gebouwen voor mindervaliden.

De gemeente coördineert de inrichting van lokale loketten. Tal van andere instanties – Zuidzorg, MWD, Paladijn – worden daarbij betrokken. Het is van belang te vermelden dat niet toegewerkt

naar één enkel fysiek loket. Het streven is om in nauwe samenwerking met de maatschappelijke partners toe te werken naar meerdere loketten waar senioren terecht kunnen voor (grosso modo) soortgelijke informatie en diensten. Naast een goede toerusting van elk loket afzonderlijk is adequate doorverwijzing van groot belang.

De Stichting Valkenhof biedt, voor wat betreft het beleidsterrein wonen, de mogelijkheid van beschut en beschermd wonen voor zorgbehoevende ouderen in de vorm van intramurale zorgvoorzieningen (verzorgingshuis en verpleeghuis) binnen de gemeente.

Veel mensen kunnen langer thuis blijven wonen door de inzet van gespecialiseerde zorg voor ouderen met (complexe) gezondheidsproblematiek. Voorbeelden zijn de gespecialiseerde poliklinische behandeling en deeltijdzorg voor dementerenden.

Verder is de Stichting Valkenhof betrokken bij de lokale loketten en de lokale werkgroep mantelzorg.

De GGD Brabant-Zuidoost tekent voor tal van specifieke diensten en projecten, zoals de Ouderenmonitor, de Wmo/OGGZ monitor, de Gezondheidswijzer, preventieoverzichten (diabetes, dementie, overgewicht), reizigersvaccinaties en in meer algemene zin voorlichting aan senioren op tal van aspecten van gezondheidszorg.

3.4 Organisatie en betrokkenheid van senioren

Eén van de kenmerken van Valkenswaard is dat de (eindverantwoordelijke!) gemeentelijke overheid een beroep kan doen op een groep senioren die zich actief inzetten voor de gemeente en inwoners. Deze senioren willen zich inzetten voor het verder 'seniorenproof' maken van Valkenswaard. Zij dragen hun steentje bij in tal van projecten en activiteiten, zoals:

- deelnemen in SeniorenBelang Valkenswaard; belangenbehartiging ten behoeve van de Valkenswaardse senioren
- meedenken in werkgroepen inzake onder meer mantelzorg, mobiliteit en seniorenbeleid
- activerend huisbezoek
- Wmo Adviescommissie Vraagzijde

3.5 De rol van het SeniorenBelang Valkenswaard

Het SeniorenBelang Valkenswaard (SBV) is een belangrijke samenwerkingspartner van de gemeente Valkenswaard. Het SBV geeft gevraagd en ongevraagd advies in zaken die betrekking hebben op senioren en het seniorenbeleid.

Het SBV neemt hiertoe deel in projecten, overlegorganen en werkgroepen op het terrein van onder meer het integraal seniorenbeleid, wonen en woonvoorzieningen, mantelzorg, vervoer en mobiliteit en de Wmo.

De uitvoering van de Wmo komt met name aan de orde in de WAA, de Wmo Adviescommissie Aanbodzijde. De Wmo Adviescommissie Vraagzijde (WAV) geeft gevraagd en ongevraagd advies op de Wmo-beleidsterreinen.

4. Gewenste situatie - toetsingskader voor seniorenbeleid in thema's

Met de hieronder weergegeven gewenste situatie uit het rapport 'Valkenswaard langs de meetlat' (pag. 197 e.v.) is een toetsingskader voorhanden aan de hand waarvan de huidige situatie getoetst kan worden en waaruit actiepunten kunnen worden gedestilleerd. Belangrijk is te onderkennen dat onderstaande opsomming in wezen niet meer (maar ook niet minder) is dan een wensenlijst (vandaar 'gewenste situatie'). De wensen dienen op realiteitsgehalte te worden getoetst.

4.1 Wonen

1. senioren blijven zo lang mogelijk in eigen huis wonen, zonodig in een aangepaste woning.
2. senioren beschikken over een voldoende ruime zelfstandige woonruimte in een woonomgeving die gemakkelijk sociaal verkeer bevordert.
3. de woning is goed bereikbaar voor verzorgenden (mantelzorg tot verpleegzorg).
4. wijken beschikken over een goed bereikbaar multifunctioneel ontmoetingscentrum (buurthuis, wijkcentrum, gemeenschapshuis) waarin zorg en welzijn als dienstverlening gecombineerd dicht bij de senioren worden gebracht.
5. een gemengde leeftijdsopbouw en inkomensopbouw in wijken, straten en wooncomplexen.
6. contacten en uitwisselingen door klussen en ruildiensten.
7. leveranciers van woningen (projectontwikkelaars, woningbouwverenigingen, rijk, provincies en gemeenten) bieden een variëteit aan woonvormen en zorgen ervoor dat vraag en aanbod met elkaar overeenkomen.
8. openbare ruimten zijn voor zowel validen als mindervaliden toegankelijk.

4.2 Zorg

1. analoog aan punt 1 onder 4.1: opname in een intramuraal centrum is de uiterste optie.
2. de zorg is vraag-, klant- en individueel gericht, flexibel en op maat.
3. veel aandacht voor preventie bij instanties en het 'publiek' middels voorlichting; senioren actief betrekken bij preventieve voorzieningen.
4. één loket – niet in fysieke, maar in inhoudelijke zin – voor alle zorg, vraag- en aanbodgestuurd.
5. zorginstanties stemmen activiteiten op elkaar af en ondersteunen elkaar.
6. contacten tussen zorginstellingen en financiers lopen soepel en snel en zijn gericht op het direct oplossen van problemen en inwilligen van wensen.
7. vragen die instanties niet kunnen beantwoorden worden doorgespeeld naar instanties die dat wel kunnen.

4.3 Welzijn

1. senioren zijn zelf verantwoordelijk voor hun welzijn en zorgen voor eigen sociale netwerken.
2. senioren nemen naar behoefte actief deel aan de samenleving.
3. er worden mogelijkheden geboden om senioren voor te bereiden op ouder worden (cursussen, gespreksgroepen, informatiecentra, voorlichting).
4. instanties 'zoeken' actief naar senioren die buiten de boot vallen; signalering, onderlinge uitwisseling van informatie en tijdig hulp bieden is van groot belang.
5. openbare ruimten zijn veilig, zowel 's nachts als overdag. Voldoende (politie)toezicht en buurtpreventie zijn georganiseerd.

6. ontspanningsmogelijkheden zijn toegankelijk, bereikbaar en betaalbaar voor alle senioren.
7. alle instanties hebben aandacht voor het geestelijk welzijn en zingeving.

4.4 Dienstverlening en infrastructuur

1. financiële instellingen (banken, postkantoren, belastingdienst) komen naar de senioren toe. In wijken of buurten houden ze op vaste dagen spreekuur en bieden daar hun diensten aan.
 2. medische diensten (huisarts, GGD) houden spreekuren in wijken of buurten.
 3. wijken en buurten beschikken over een multifunctioneel ontmoetingscentrum. Dienstverleners kunnen die ruimten gebruiken.
 4. er zijn buurtwinkels voor de primaire levensbehoeften. Een goed alternatief is dat boodschappen thuisbezorgd kunnen worden.
 5. gecombineerd met goed lokaal (openbaar) vervoer zijn alle winkels in Valkenswaard bereikbaar.
 6. senioren bieden zelf ook diensten aan (belastingaangifte, verzorging, techniek, bijles).
 7. openbaar vervoer is betaalbaar en beschikbaar in een aantal vormen:
 - lokaal: betaalbaar, binnenstedelijk of dorpeijk vervoer van huis tot huis. Gericht op het aangaan en onderhouden van sociale contacten voor wie niet beschikt over eigen vervoer (door financiële of fysieke beperkingen). Beschikbaar binnen een halfuur en aangepast aan de lichamelijke mogelijkheden van de vervoerde – denk aan wijkbusjes, stadsbusjes, gehandicapentaxi's.
 - regionaal: op een beperkt aantal vaste plaatsen, eventueel bereikbaar met lokaal vervoer en beschikbaar binnen een halfuur. De vervoerde past zich qua tijdstip aan het aanbod aan. De vervoerder biedt voorzieningen voor mindervaliden – denk voor wat betreft het bereik aan vervoer van Valkenswaard naar Eindhoven, Heeze, Leende, Eersel, Bergeijk.
 - interlokaal: te bereiken met lokaal en regionaal vervoer. De vervoerde past zich qua tijdstip aan de vervoerder aan. De vervoerder biedt voorzieningen voor mindervaliden – denk voor wat betreft het bereik aan de Randstad of het buitenland.
- (Bron: Valkenswaard langs de meetlat 2004)

4.5 Communicatie en informatie, beeldvorming en bejegening

1. jongeren en senioren maken gebruik van hun wederzijdse mogelijkheden en ervaringen en behandelen elkaar met respect.
2. senioren doen moeite om met de moderne techniek en technologie om te gaan (ICT).
3. senioren durven op te komen voor de behoeften die ze hebben.
4. het wordt gestimuleerd dat senioren contact hebben met de buitenwereld.
5. het aanreiken van geestelijke en intellectuele 'kost' aan de senioren.

5. Suggesties voor uitvoeringsnota's

In dit hoofdstuk nemen we een voorschot op de uitvoeringsnota's die voortvloeien uit deze beleidsnota. We geven aandachtsgebieden en in sommige gevallen ook concrete projecten weer, die in de uitvoeringsnota's aan de orde komen en die daarin ook specifiekere worden uitgewerkt.

- in de eerste plaats zijn er de actiepunten uit 'Valkenswaard langs de meetlat', voor zover die nog niet (volledig) zijn uitgevoerd.
- toepassing van ICT en domotica. Met nadruk zij gesteld: niet alleen in de zorg, maar ook ten behoeve van senioren, met als doel hen in staat te stellen langer zelfstandig te blijven wonen. Door gebruikmaking van ICT en domotica kunnen mensen langer de regie voeren over hun eigen leven, wat gunstige effecten sorteert op de (zorg)kosten. In samenwerking met de zorgaanbieders kunnen 'zorgcirkels' vastgesteld worden, die het aanbieders mogelijk maken om cliënten op elk gewenst tijdstip professioneel te helpen. Bijzondere aandacht verdient in dit verband een pilotproject dat loopt in de gemeenten Rotterdam, Den Haag, Amersfoort en Oss en dat erop gericht is in principe alle senioren, dus niet alleen zorgbehoevende senioren, toegang te bieden tot en wegwijs te maken in de digitale wereld.
Het project is momenteel onderwerp van ambtelijk onderzoek; wellicht is het mogelijk dit of een soortgelijk project te 'adopteren' of over te nemen voor de senioren in de gemeente Valkenswaard.
- Behoud van zelfstandigheid van senioren – Blijvend Thuis in Eigen Huis.
- Signaleren Kun Je Leren. Deskundigheidsbevordering bij zorgaanbieders is van belang, maar van minstens zo groot belang is het om ook de senioren zelf in staat te stellen op dit terrein kennis en vaardigheden op te doen, die zij ten dienste kunnen stellen van andere senioren.

In meer algemene zin kan en zal in de uitvoeringsfasen aandacht worden geschonken aan onder meer:

- Eenzaamheidsbestrijding.
- Armoedebestrijding.
- Vervoer en vervoersproblematiek.
- Fysieke en sociale veiligheid.

Bij het ontwerpen van de uitvoeringsnota's – en zeker ook in de uitvoeringsfasen zelf – dienen ook enkele 'basisprincipes' in acht te worden genomen:

- Tijdige en deugdelijke communicatie richting burgers (cliënten).
- Klantgerichtheid
- Keuzevrijheid van cliënten
- Tijdige evaluatie, voortgangsrapportage en bijsturing
- Ontwikkeling van duidelijk inzicht in financiën en mogelijke risico's

BIJLAGE 1: Sociale kaart Valkenswaard

Rubriek Ziekten, Handicaps en (Para)medische Zorg:

- Lunet Zorg – Dagbestedingscentrum De Biezenrijt. Dr. Schaepmanstraat 52, 5554 SM Valkenswaard, tel. 040-2041016.
- Valkenhof – De Bogen, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Oranje Nassaustraat 14, 5554 AG Valkenswaard, tel. 040-2018522.
- Valkenhof – Kempenhof, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Antwerpsebaan 3, 5554 JV Valkenswaard, tel. 040-2014035.
- Valkenhof – Leenderhof, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Hofpad 2, 5595 EP Leende, tel. 040-2062125.
- Valkenhof – Taxandria, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Van de Venstraat 15, 5555 KL Valkenswaard, tel. 040-2049044.
- Valkenhof – Centra voor Verpleging en Verzorging. Antwerpsebaan 3, 5554 JV Valkenswaard, tel. 040-2014035.

Rubriek Aanpassingen en Hulpmiddelen:

- Zorgloket gemeente Valkenswaard. Gemeentehuis Valkenswaard, De Hofnar 15, 5554 DA Valkenswaard, tel. 040-2083444.
- ZuidZorg Valkenswaard. Rijt 2, 5552 BK Valkenswaard, tel. 040-2308408.

Rubriek Belangenorganisaties:

- SeniorenBelang Valkenswaard. De Lentenier 23, 5554 MS Valkenswaard, tel. 040-2042503.
- Katholieke Bond van Ouderen (KBO) Valkenswaard. Dommelseweg 155, 5554 NP Valkenswaard, tel. 040-2043697.
- Katholieke Bond van Ouderen (KBO) Dommelen. Imkerwei 1, 5551 RG Valkenswaard, tel. 040-2119431.
- Katholieke Bond van Ouderen (KBO) Borkel en Schaft. Warande 57, 5555 AN Valkenswaard, tel. 040-2068726.
- PVGE, vereniging voor senioren afdeling Aalst-Waalre en Valkenswaard. Dennenlaan 12, 5553 CV Valkenswaard, tel. 040-2010980.
- Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen (ANBO), afd. Dommelen. Norbertusdreef 55, 5551 BB Valkenswaard, tel. 040-2017851.
- Platform Gehandicaptenbeleid Valkenswaard, tel. 040-2015387.
- Protestants Christelijke Ouderenbond (PCOB). Sleedoornlaan 19, 5552 RA Valkenswaard, tel. 040-2016391.
- KansPlus Valkenswaard e.o., tel. 040-2017529.
- Scootmobielclub Valkenswaard. Reiger 23, 5554 MK Valkenswaard, tel. 040-2013361.
- Steunpunt Mantelzorg Valkenswaard. Maastrichterweg 51, 5554 GE Valkenswaard, tel. 040-2046614.
- Stichting De Boodschappenmand. Oudehof 26, 5552 LH Valkenswaard.

Rubriek Werk:

- Samenwerkingsverband Werk en Inkomen gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende, Valkenswaard en Waalre. De Hofnar 2, 5554 DA Valkenswaard, tel. 040-2083444.
- IWA Arbeidsintegratie De Kempen. Peperstraat 12, 5554 EJ Valkenswaard, tel. 040-2078850.
- Dienst Werk, Zorg en Inkomen – Inwonersplein. Stadskantoor gemeente Eindhoven, Stadhuisplein 10, 5611 EM Eindhoven, tel. 040-2386000.

Rubriek Ondersteuning (waaronder begrepen maaltijdvoorziening):

- Paladijn Valkenswaard – Organisatie voor welzijn. Maastrichterweg 51e, 5554 GE Valkenswaard, tel. 040-2046614.
- Catering Content, Leemskuilen 2, 5563 CK Westerhoven, tel. 040-2040125.
- Culinaire Slagerij en Traiteur Hans Adriaans. Dommelseweg 36a, 5554 NS Valkenswaard, tel. 040-2046064.
- ProfijtZorg Zuidoost-Brabant. Stephanusdal 9, 5551 CM Valkenswaard, tel. 06-25511278.
- Rode Kruis, afdeling Valkenswaard/Bergeijk. Gelukken 15a, 5552 LD Valkenswaard, tel. 040-2043498.
- Valkenhof – Centra voor Verpleging en Verzorging. Antwerpsebaan 3, 5554 JV Valkenswaard, tel. 040-2014035.
- ZuidZorg Valkenswaard. Rijt 2, 5552 BK Valkenswaard, tel. 040-2308425.

Rubriek Wonen:

- Lunet Zorg – Woonbegeleidingscentrum Dommelen. Rudolfusdal 44, 5551 EG Valkenswaard, tel. 0497-558240.
- Lunet Zorg – Woonbegeleidingscentrum Rapelenberg. Europalaan 70, 5552 JK Valkenswaard, tel. 0497-558240.
- Lunet Zorg – Woonbegeleidingscentrum Valkenswaard. Scottstraat 3, 5554 PZ Valkenswaard, tel. 0497-558240.
- Valkenhof – De Bogen, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Oranje Nassaustraat 14, 5554 AG Valkenswaard, tel. 040-2018522.
- Valkenhof – Kempenhof, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Antwerpsebaan 3, 5554 JV Valkenswaard, tel. 040-2014035.
- Valkenhof – Leenderhof, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Hofpad 2, 5595 EP Leende, tel. 040-2062125.
- Valkenhof – Taxandria, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Van de Venstraat 15, 5555 KL Valkenswaard, tel. 040-2049044.
- Valkenhof – Centra voor Verpleging en Verzorging. Antwerpsebaan 3, 5554 JV Valkenswaard, tel. 040-2014035.

Rubriek Dagbesteding:

- Stichting Sociëteitswerk voor Ouderen Valkenswaard (SSOV), Valkenierstraat 80, 5555 JE Valkenswaard, tel. 040-2015453.
- Oudersociëteit Het Gegraaf, Bergstraat 37, 5551 AW Valkenswaard, tel. 040-2070425.

- Ouderensofiëit De Adelaar, Le Sage ten Broekstraat 9, 5554 SW Valkenswaard, tel. 040-2041259.
- Lunet Zorg – Dagbestedingscentrum De Biezenrijt. Dr. Schaepmanstraat 52, 5554 SM Valkenswaard, tel. 040-2041016.
- Stichting Buurthuis 't Huukske. Klappermanstraat 17, 5554 EM Valkenswaard, tel. 040-2046317.
- Stichting Buurthuis / Trefcentrum D'n Turfberg. Van der Clusenstraat 4a, 5553 EL Valkenswaard, tel. 040-2010360.
- Valkenhof – De Bogen, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Oranje Nassaustraat 14, 5554 AG Valkenswaard, tel. 040-2018522.
- Valkenhof – Kempenhof, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Antwerpsebaan 3, 5554 JV Valkenswaard, tel. 040-2014035.
- Valkenhof – Leenderhof, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Hofpad 2, 5595 EP Leende, tel. 040-2062125.
- Valkenhof – Taxandria, Centrum voor Verpleging en Verzorging. Van de Venstraat 15, 5555 KL Valkenswaard, tel. 040-2049044.
- Valkenhof – Centra voor Verpleging en Verzorging. Antwerpsebaan 3, 5554 JV Valkenswaard, tel. 040-2014035.

Rubriek Handicap en Sociale Omgeving:

- Bibliotheek De Kempen. De Hofnar 12, 5554 DA Valkenswaard, tel. 040-2012504.
- KansPlus Valkenswaard e.o., tel. 040-2017529.
- Paladijn Valkenswaard – Organisatie voor welzijn. Maastrichterweg 51e, 5554 GE Valkenswaard, tel. 040-2046614.
- Steunpunt Mantelzorg Valkenswaard. Maastrichterweg 51, 5554 GE Valkenswaard, tel. 040-2046614.
- Stichting Nieuwe Levenskracht Valkenswaard. Kard. De Jongstraat 64, 5554 RE Valkenswaard, tel. 040-2042976.
- De Zonnebloem, afdeling Valkenswaard, tel. 06-51655859.
- Zorgloket gemeente Valkenswaard. Gemeentehuis Valkenswaard, De Hofnar 15, 5554 DA Valkenswaard, tel. 040-2083444.
- ZuidZorg Valkenswaard. Rijt 2, 5552 BK Valkenswaard, tel. 040-2308408.
- Dienst Werk, Zorg en Inkomen – Inwonersplein. Stads Kantoor gemeente Eindhoven, Stadhuisplein 10, 5611 EM Eindhoven, tel. 040-2386000.

Rubriek Financiële Regelingen:

- Samenwerkingsverband Werk en Inkomen gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende, Valkenswaard en Waalre. De Hofnar 2, 5554 DA Valkenswaard, tel. 040-2083444.
- Dienst Werk, Zorg en Inkomen – Inwonersplein. Stads Kantoor gemeente Eindhoven, Stadhuisplein 10, 5611 EM Eindhoven, tel. 040-2386000.
- Stichting Leergeld Valkenswaard. Postbus 166, 5550 AD Valkenswaard, tel. 06-43005735.
- Zorgloket gemeente Valkenswaard. Gemeentehuis Valkenswaard, De Hofnar 15, 5554 DA Valkenswaard, tel. 040-2083444.

BIJLAGE 2: Rechten en verantwoordelijkheden van senioren

Autonomie en zelfbeschikking

- senioren hebben recht op autonomie en zeggenschap over hun eigen leven.
- senioren hebben het recht zich vrij te bewegen. Er moeten voldoende betaalbare vervoersmogelijkheden zijn, die toegankelijk zijn voor senioren met beperkingen. Senioren met beperkingen hebben recht op ondersteuning bij de mobiliteit.
- senioren hebben het recht eigen beslissingen te nemen over het starten, voortzetten of stopzetten van medische behandelingen, binnen de geldende regelgeving. Hierbij kan gedacht worden aan keuzevrijheid m.b.t. opname en behandeling in een ziekenhuis en het recht op een second opinion.
- senioren hebben recht op persoonsgerichte zorg die uitgaat van de individuele wensen en die aansluit bij hun leefwijze en leefstijl.

Respect voor senioren

- senioren hebben er recht op deel uit te maken van een gemeenschap die hen met respect behandelt en in hun waarde laat.
- senioren hebben de verantwoordelijkheid naar vermogen hun sociale rollen te vervullen. Daardoor kunnen zij een positieve bijdrage leveren aan positieve beeldvorming.
- ook in afhankelijkheidssituaties houden senioren hun rechten en verantwoordelijkheden met inbegrip van het recht te beslissen over de eigen kwaliteit van leven.

Gelijke behandeling

- leeftijdsdiscriminatie is niet toegestaan. Leeftijdsgrenzen doen geen recht aan de mogelijkheden van individuen.
- senioren hebben recht op gelijke behandeling bij de verdeling van woonruimte. Leeftijd zegt niets over de behoefte aan een levensloopbestendige woning. Het is wel van belang om als overheid voorzover mogelijk te anticiperen op toenemende hulpbehoefendheid van senioren.
- senioren hebben het recht (vrijwilligers)werk te verrichten dat in overeenstemming is met hun mogelijkheden. Leeftijd is niet van invloed op geschiktheid om (vrijwilligers-)werk te doen.
- financiële voorzieningen en belastingtechnische zaken moeten ook van toepassing zijn op personen boven de 65 jaar.

Maatschappelijke participatie

- senioren hebben het recht en de verantwoordelijkheid te participeren in de samenleving en daaraan een bijdrage te leveren, die in overeenstemming is met hun mogelijkheden.
- senioren hebben het recht en de verantwoordelijkheid hun waarden, normen, kennis, levenservaring en vaardigheden te delen met jongere generaties.
- oudere werknemers hebben het recht en de verantwoordelijkheid om deel te nemen aan opleidingen, scholing en deskundigheidsbevordering om hun kennis en vaardigheden up-to-date te houden.
- er moeten mogelijkheden geboden worden voor een geleidelijke overgang van werk naar pensionering. De pensioenleeftijd moet geflexibiliseerd worden.
- bedrijven moeten rekening houden met ouder wordende werknemers en flexibele werkomstandigheden creëren, zodat arbeidsuitval wordt voorkomen.

- senioren die vrijwilligerswerk doen hebben recht op een vergoeding van de onkosten, op rechtsbescherming en op begeleiding.

Actief burgerschap

- senioren hebben net als andere burgers de verantwoordelijkheid om naar draagkracht bij te dragen aan de financiering van het stelsel van sociale zekerheid en collectieve voorzieningen.
- senioren moeten in staat worden gesteld hun democratische rechten op alle niveaus uit te oefenen en zijn er verantwoordelijk voor dat zij hun stem laten horen.
- senioren die daartoe in staat zijn hebben de verantwoordelijkheid zich beschikbaar te stellen voor politieke en maatschappelijke functies.
- senioren hebben het recht zich te verenigen in organisaties die opkomen voor hun materiële en immateriële belangen.
- senioren hebben er recht op dat hun eigen vertegenwoordigers hun belangen behartigen.

Financiële zekerheid

- senioren dragen net als andere burgers naar draagkracht bij aan de financiering van collectieve voorzieningen.
- senioren hebben recht op financiële zekerheid en een inkomen dat gerelateerd is aan de loonontwikkeling. Dat geldt ook voor alleenstaande vrouwen en allochtone senioren.
- senioren hebben recht op economische zelfstandigheid en het beheer van hun eigen financiën. Alleen bij wilsonbekwaamheid mag deze verantwoordelijkheid – volgens bij wet gestelde regels – worden overgenomen.

Ontplooiing, sociaal contact en zingeving

- senioren hebben het recht op ontplooiing, sociaal contact en zingeving. Zij moeten toegang hebben tot opleiding, scholing en vorming op alle niveaus om hun kennis en vaardigheden op peil te houden dan wel deze te vergroten.
- senioren hebben recht op een eigen levensbeschouwing.
- senioren hebben recht op geestelijke verzorging en moeten in staat worden gesteld tot het bijwonen van kerkdiensten en andere godsdienstige bijeenkomsten.
- senioren hebben recht op een eigen sociaal netwerk. Zij hebben het recht sociale relaties te leggen en contacten te onderhouden met kinderen, kleinkinderen, overige naaste familie en vrienden.
- senioren hebben recht op toegang tot culturele activiteiten, vrijetijdsvoorzieningen en sportfaciliteiten die toegesneden zijn op hun wensen en behoeften.

Informatievoorziening

- senioren hebben recht op informatie die hen in staat stelt zelf beslissingen te nemen en controle te houden over hun leven en zijn er verantwoordelijk voor dat zij hiervan kennis te nemen.
- senioren hebben recht op informatie over een gezonde leefwijze en zijn zelf verantwoordelijk voor een gezonde en actieve manier van leven.
- senioren hebben recht op deelname aan cursussen die de zelfredzaamheid en de weerbaarheid bevorderen.
- senioren zijn verantwoordelijk voor kennisname van moderne informatietechnologie en hebben het recht deel te nemen aan cursussen die hierop gericht zijn.
- bij de ontwikkeling van informatietechnologie en andere technologische toepassingen moet rekening worden gehouden met de toepassingsmogelijkheden voor senioren

(design for all).

Wonen en leefomgeving

- senioren zijn zelf verantwoordelijk voor het realiseren van een geschikte woonsituatie en hebben recht op een fysieke en sociale infrastructuur die het mogelijk maakt zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen.
- senioren hebben recht op veiligheid binnen- en buitenshuis. Dat impliceert een adequate inzet van communicatietechnologie.
- senioren hebben indien nodig het recht te wonen in een beschermende woonomgeving waar een adequaat niveau van zorg gegarandeerd is.

Zorg en dienstverlening gericht op een goede kwaliteit van leven

- senioren hebben recht op zorg die bijdraagt aan een goede kwaliteit van leven.
- senioren hebben in de laatste levensfase recht op palliatieve zorg en, binnen de geldende regelgeving, op honorering van de wens om waardig te sterven.
- senioren hebben recht op behandeling bij psychiatrische ziekten en begeleiding bij psychosociale problemen.
- partners, familieleden en andere mantelzorgers die zorg dragen voor kwetsbare senioren hebben recht op ondersteuning.

(Bron: Handvest senioren PCOB)

BIJLAGE 3: Prestatievelden Wmo

Prestatieveld	Omschrijving
1: leefbaarheid en sociale samenhang	het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten
2: preventieve ondersteuning jeugd	op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden
3: informatie, advies en cliëntondersteuning	het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning
4: mantelzorg en vrijwilligers	het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers
5: bevorderen van deelname	het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem
6: verlenen van individuele voorzieningen	het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijk verkeer
7: maatschappelijke opvang	het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang
8: openbare geestelijke gezondheidszorg	het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen
9: verslavingsbeleid	het bevorderen van verslavingsbeleid

Bron: www.invoeringwmo.nl